

שכן בכלול.

אלא רבנן מאי קסברי? אי קסברי אדם מוציא דבריו לבטלה. ולערך נתכוון ולא לדמים, אפילו מעריך כלי כולו נמי לא אמר כלום, ולמה אמרו בחציו דוקא?

ואי סוברים אין אדם מוציא דבריו לבטלה, אפילו חציו נמי נאמר שגמר ואמר לשם דמים, ומדוע חולקים על רבי מאיר?

אמר להו רבה: רבנן דהכא כרבי מאיר סברי לה בדבר אחד, וסברי לה גם כרבי שמעון בדבר אחד.

סברי לה כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה, ולכך במעריך הכלי כולו מודים שגמר ואמר לשם דמים.

אבל במעריך חציו לא אומרים כך, משום דסברי לה כרבי שמעון, דאמר במנחות, האומר הרי עלי מנחה מן השעורים [ואינה באה בנדר ונדבה אלא מן החיטין] פטור מפני שלא התנדב בדרך המתנדבין. וכאן גם לא כדרך הוא. דכוליה כלי אורחא של האנשים לאיתנדובי, פלגיה⁽²⁵⁾ לאו אורחא לאיתנדובי. לפיכך לא אמר כלום.

שנינו במתניתין: "האומר ערכו של פלוני

עלי ומת הנודר והנידר וכו'". מאי ניהו? כלומר, כיצד מדובר? שעמד בדין לפני שמת. שאם לא כך מלוח על פה הוא ואינו גובה מן היורשין כדלעיל.

ומקשינן: היינו הך כמו הרישא, ולמה נשנית שוב?

ומשנינן: סיפא של הסיפא איצטריך ליה ומשום כך אמר את כולה. שכתוב "דמיו של פלוני עלי, ומת הנודר יתנו היורשין". וזה חידוש הוא. דמהו דתימא, כיון דלא אמדוהו כ-ב לנידר בחיי נודר עדיין לא נתחייב עד שמת ולא אישתעבוד נכסי, קא משמע לך, כיון דעמד בדין כבר חל חיובו, ואשתעבודי אישתעבדי ניכסיה אף קודם האומד. ואומדנא גלויי מילתא בעלמא הוא, לברר חיובו. וכיון שהנידר חי, אומדים אותו כעת.

מתניתין:

האומר שור זה עולה, ובית זה קרבן. [כלומר הקדש לבדק הבית], ומת השור ונפל הבית פטור מלשלם, כי האדם לא התחייב כלום, ורק על גוף השור והבית חלה הקדושה. [ו"נדבה" היא זו ולא "נדר"].

אבל אמר שור זה עלי עולה, ובית זה עלי

בצורה כזאת שכל החיוב על ידי שנודר דבר שבלעדיו הכלי לא שווה.

אך תמה ה עולת שלמה, שאם כן, יחלוק רבי שמעון גם בדמי חצי עלי שכל החיוב מחמת שהנשמה תלויה בו ואי אפשר לחיות בלי החצי והרי זה שלא כדרך המתנדבים? ותירך, ששם זה גזירת הכתוב.

25. פירשו התוספות, שמדובר כאן שאמר ערך חצי כלי עלי ולכן זה שלא כדרך המתנדבים כי חצי כלי אינו שווה כלום, ותמה בעולת שלמה, אם כן, מה דעת רבי מאיר שמחייב והלא חצי כלי איננו שווה כלום ולא התחייב כלום, וביאר ה עולת שלמה, שחצי כלי שווה כמו כל הכלי כיון שבלעדיו הכלי לא שווה כלום, ומכל מקום זה שלא כדרך המתנדבים לנדוב את שיווי הכלי

ומועלין בו, מת או נגנב אינו חייב באחריותו. כדין נדבה. שהשור בלבד קדוש, ואת עצמו לא חייב בכלום.

ואם אמר שור זה עלי עולה, השור הקדש ומועלין בו, שגם כאן חלות קדושה בגופו היא. אבל לכך הועיל מה שהוסיף "עלי", שאם מת או נגנב חייב באחריותו. שחל גם חיוב דמים על האדם, ולא כרב חייא.

ומשנינן: מי אלימא ברייתא זו ממתניתין דאוקימנא לה דקאמר "דמי" שור זה עלי? הכי נמי נפרש את הברייתא דקאמר "דמי"?

ופרכינן: ואיך אפשר לפרש כך את ברייתא? והא מדסיפא של הברייתא מדובר בדקאמר "דמי שור" מכלל דרישא מדובר דלא קאמר "דמי" דקתני סיפא "דמי שור זה עלי עולה, השור חולין ואין מועלין בו. שלא הקדיש את גופו אלא התחייב לתת את דמיו לכשימכר. ואם מת השור או נגנב אינו חייב

קרבן, מת השור ונפל הבית חייב לשלם דמיהם. שזהו חיוב על האדם וכדין נדר שהרי אמר חיובם "עלי".

גמרא:

אמר רב חייא בר רב: לא שנו בסיפא במשנה שחייב לשלם, אלא באופן דאמר "דמי" (26) שור זה עלי עולה, שאז חייב עצמו בדמים ואף אם השור (27) מת, שהרי לא נתחייב בדמים מסוימים.

אבל אמר שור זה עלי עולה, כיון דאמר שור זה ולא הזכיר דמים, אם מת אינו חייב באחריותו. שרק להקדש השור הזה נתכוון וזה שאמר "עלי" לא לחייב עצמו בדמים בא, אלא עלי לטרוח ולהביאו למקדש (28), קאמר.

מיתבי: "האומר שור זה עולה, השור הקדש

מהתוספתא שאם אמר דמי בהמה עלי ומתה חייב? ותירץ, שחייב באמת רק בדמי נבלה כשעת נתינה. אך הקשה מכאן שמבואר שהאומר דמי שור זה עלי ומת חייב דמיו ומשמע שחייב את כל דמיו ולא רק דמי נבילה, ולכן תירץ השיטה מקובצת, שרק אדם צריך שומא כי אין דמיו ידועים. אך בהמה דמיה ידועים ואיננה צריכה שומא.

ובליקוטי הלכות לעיל הסתפק אם אומר מפורש דמי עלי כפי ערך עכשיו אם בזה יהיה החיוב כשעת הנדר. ולפי צד זה יש ליישב את קושיית השיטה מקובצת, שכאן, שהוא מקבל אחריות דמיו אם ימות, הרי זה כמפרש שהחיוב כפי עכשיו.

28. ובבית זה עלי כתב הליקוטי הלכות

26. ביאר הרא"ש שגוף השור מתקדש בקדושת הגוף, כיון שמקדיש את השור בקדושת דמים שוב מיגו דנחתא קדושת דמים נחתא קדושת הגוף, ומה שאמר המקדיש דמים זה כדי להתחייב באחריותו אם ימות, וכן מסקנת התוספות, שמקדיש את גוף השור לדמיו ולא רק את הדמים כשימכר השור, ואין זה דומה למקדיש דמי שורו של חברו, כיון שהשור אינו שלו כוונת ההקדש היא רק להתחייבות דמים. אך כשזה שור שלו הרי הוא מקדיש את גוף השור לדמיו ומיגו דנחתא קדושת דמים נחתא קדושת הגוף.

27. דעת רש"י לעיל שדמים כשעת נתינה זה מסברא כי אי אפשר לדעת כמה היה שווה בשעת הנדר, ובשיטה מקובצת הקשה

ומקשיגן: ובאופן כזה האם חל הקדש על הדמים? והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם⁽³⁰⁾. וקודם מכירה הרי הדמים כאינם בעולם, שעדיין אינם שלו.

ומשניגן: אמר רב יהודה אמר רב, הא מני רבי מאיר היא, דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, וחל ההקדש כשיבואו לעולם.

איכא דאמרי, אמר ליה רב פפא לאביי, ואמרי לה אחרים דרמי בר חמא אמר לרב חסדא: כמאן הולכת ברייתא זו? כרבי מאיר, דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

אמר ליה: ודאי שכך הוא ואלא כמאן תעמיד אותה? והלא כרבנן אי אפשר להעמיד שדמים דבר שלא בא לעולם הוא.

ואיכא דמתני לה, את דברי רב יהודה ואביי ורמי בר חמא שהעמידו כרבי מאיר, לא על הברייתא דלעיל אלא בענין אחר.

אהא דתניא: המשכיר בית לחבירו ונתנגע הבית, אף על פי שחלטו כהן לטומאה שדינו לינתן, כל זמן שלא ניתן אומר לו משכיר הרי שלך⁽³¹⁾ לפניך, שהרי הבית שהשכרתי

באחריותו. שהרי לא בא לידי מכירה ולא באו הדמים לידי. אבל אם מכר את השור וכבר קדשו הדמים, ואחר כך אבדו⁽²⁹⁾, חייב באחריות דמיו. שלזה מועיל מה שאמר "עלי" לחייב את עצמו באחריות.

ומכל מקום מוכח מזה, שהרישא שכתוב שגוף השור קדוש מדובר באומר "שור זה עלי" ולא הזכיר "דמי". ואף על פי כן חייב באחריותו, ושוב קשה על רב חייא.

ומשניגן: לעולם רישא וסיפא מדובר דקאמר "דמי". אך בשני אופנים. רישא מדובר דאמר "יקדש השור לדמיו" שמשמעו שני דברים. גם שמקדיש את גוף השור מיד, וגם שמקבל על עצמו את אחריות דמיו כיון שאמר "עלי". [ולא צריך שיאמר במפורש כלשון הזה, אלא אף באומר "דמי שור זה עלי עולה" מפרשים את דיבורו כך. תוס'].

וסיפא מדובר דקאמר "לכשיבואו דמיו יקדשו" שלא חל בגוף השור כלום, ורק על הדמים שיבואו לידי לאחר מכירת השור הוא מחיל קדושה, ומשום כך השור חולין ואין חייב באחריותו, וחייב רק באחריות דמיו אם אבדו.

בא לעולם, ואם כן, מדוע אי אפשר לנדור להקדיש את דמי השור כשימכר, ואולי קושיית הגמרא היא מהלשון לכשיבואו דמיו יקדשו ומשמע שנהיים קדושים מאליהם מכח ההקדש הראשון וזה באמת תלוי במחלוקת רבנן ורבי מאיר אם אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

31. הקשו בזה התוספות, כיון שבית המנוגע אסור בהנאה איך יכול המשכיר לומר לו הרי שלך לפניך, ובמהרי"ץ חיות ועולת שלמה תמהו על דברי התוספות, שהרי הדין הוא

שיתפרש גם כן שאם יפול הבית עליו להביא לרשות ההקדש את העצים והאבנים.

29. כך פירש רש"י, והרא"ש מפרש שאינו חייב באחריות היינו שאינו חייב להקריב מהדמים דוקא שור, אבל חייב באחריות דמיו להקריב מהדמים איזה קרבן שירצה אילים או כבשים.

30. הקשה מכאן העולת שלמה על הרמב"ם שאומר שאפשר לנדור להקדיש דבר שלא

לך עדיין קיים.

אבל אם נתצו חייב להעמיד לו בית אחר. שמזלו של המשכיר [שנחשד על גזל או על צרות עין] גרם לטומאה.

כא-א

הקדישו הדר בו, מעלה השוכר שכר הדירה להקדש. [זהו ענין בפני עצמו ולא מדובר בבית שנתנגע] וחשבנו שהקדישו הדר בו כלומר שהדר בו דהיינו השוכר הקדישו.

והוינן בה: הקדישו הדר בו, היכי מצוי מקדיש ליה? והלא אינו (32) שלו. ודורשים מהפסוק "איש כי יקדיש ביתו קדש" אמר רחמנא, מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו, בדוקא, יכול להקדיש. ולא מה שאינו ברשותו.

ומפרשינן: הכי קאמר "הקדישו משכיר, הדר בו מעלה שכר להקדש."

בבית סתם]? ותירץ העולת שלמה על פי המבואר בשו"ע שאם המשכיר עצמו שבר את הבית הוא חייב להעמיד לו בית אחר אפילו כשהשכיר בית זה, ויסברו התוספות, ש"נתצו חייב להעמיד", הכוונה היא שהמשכיר נותן, ודלא כרש"י המפרש שהכהן נתן. והוסיף עוד, שאפילו לדעת רש"י שהכהן נותן הוא נחשב בזה שליח של הבעלים וזה כמו שהבעלים נתן ולכן חייב להעמיד בית.

והביא שבבהגר"א ציין מקור לדין השו"ע מהדין כאן שנתצו חייב להעמיד לו בית אחר וסיים הגר"א וכל שכן כשהבעלים עצמו שבר, והיינו שנתצו כאן הכוונה הבהן והוא שליח של הבעלים וכל שכן כשהבעלים עצמו שבר שהוא חייב להעמיד בית אחר.

32. הקשו התוספות מהתוספתא שמפורש שהשוכר יכול להקדיש את זכותו בבית? ותירצו, שהקושיא היא מדוע מעלה שכר להקדש.

וביאר החק נתן את כוונתם שמשמע כאן שאת השכר שהתחייב למשכיר משלם במקומו להקדש, ועל זה מקשה הגמרא שהשכר איננו שלו ואיך יכול להקדישו, ומביאה על זה הגמרא את הפסוק איש כי יקדיש את ביתו שמה לומדת הגמרא בהרבה מקומות שאי אפשר להקדיש דבר שאינו שלו.

שכשהשינוי לא ניכר אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך כמבואר בהגוזל לגבי גזלן, ואם כן, אפילו שבת המנוגע אסור בהנאה הרי אפשר לומר בו הרי שלך לפניך.

ואין לומר, כיון שיש נגע זה נקרא שינוי הניכר, שהרי לפני שהסגירו את הבית הוא מותר בהנאה וזה הרי לא ניכר שהסגירו את הבית ואם כן, ההיזק כאן אינו ניכר.

ובעולת שלמה ביאר את כוונת התוספות על פי דברי החק יעקב שבפסח עצמו אי אפשר לומר בחמץ הרי שלך לפניך כיון שחייבים לבער אותו, והוא הדין לבית המנוגע אם הוא אסור בהנאה אי אפשר לומר בו הרי שלך לפניך כיון שחייבים לנתוץ אותו.

עוד יש לומר בכוונת התוספות, שכל הדין שאומרים הרי שלך לפניך זה רק כשהנידון לגבי חיוב השבה כמו בגזלן ובשומר ובוזה אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך. אך בשוכר שצריך הבית להיות ראוי לדירה בזה אי אפשר לומר הרי שלך לפניך באיסורי הנאה.

ותירצו התוספות, שכאן מדובר שהשכיר לו בית זה ולכן יכול לומר לו הרי שלך לפניך אף על פי שהוא אסור בהנאה כיון שלא התחייב לו בית אחר, ובאמת יפסיד המשכיר את שכר הבית. ובעולת שלמה תמה אם מדובר כאן בבית זה מדוע בנתצו חייב להעמיד לו בית אחר [והר"ן בנדרים מו ב הוכיח מקושיא זו שמדובר